

SEMBLANÇA

Maria Magda Petit

TEXT: RICARD USTRELL

FOTOGRAFIES: DAVID DATZIRA

Quan tot encara era més fàcil i l'estrès no s'havia inventat, una mestra es preocupava per fer feliços els nens i les nenes que vivien en un temps que canviaria el món. Eren anys de caixa o faixa. I mentre la vida d'aquests nens anava passant, Narcisa Freixas va ser capaç d'emocionar a petites dosis, la infància de Catalunya. Les seves cançons van creure que tot podia canviar. I ara, després de 150 anys del seu naixement, és una evidència dir que les seves cançons han deixat empremta al cançoner infantil. Per això convé recordar qui era i per què ho va fer... La seva néta, Maria Magda Petit, s'ha convertit en la única descendent: és soltera, no té fills, i la seva història ens l'ha explicat en un pis cèntric de Barcelona.

Com està?

Molt contenta, perquè si el meu pare visqués, estaria molt orgullós de tot el que esteu fent per la meua àvia. Jo no vaig poder-la conèixer, però des de ben petita el meu pare em va fer entendre qui havia estat Narcisa Freixas i com d'important era això pel país. I que ara vulgueu tornar-ho a fer entendre a la gent, és extraordinari. Has de pensar que a Sabadell hi havia hagut una escola amb el nom de Narcisa Freixas que en convertir-se en escola pública el 1986 i fusionar-se amb altres centres va perdre el nom. I actualment, a la vostra ciutat només hi queda un carrer que es diu com la meua àvia. A la Garriga, on tinc la casa encara, hi ha una plaça que es diu Narcisa Freixas. I aquí a Barcelona, al carrer Balmaes, n'hi ha una altra amb el mateix nom. No és suficient, però també ajuda a explicar qui era la meua àvia. I això m'omple d'orgull.

La seva àvia també n'estava molt de feliç. O això deien els seus amics en algunes de les cartes que s'enviaven...

La meua àvia era una dona de fora del seu temps. Es relacionava amb intel·lectuals de l'època com en Modest Urgell, o el Santiago Rusiñol...i això va fer que visqués uns anys molt intensos. Era feliç perquè encomanava somriures, i la gent se l'estimava de veritat. Me'n recordo per exemple, que la Ciseta, que és com li deien els amics, havia estat molt amiga de l'escultor Pablo Gargallo, i quan aquest va estar delicat de la salut, l'àvia el va convidar durant una temporada a la casa de la Garriga perquè es refés. Per això anys més tard, i en agraïment al gest d'amabilitat de l'àvia, l'escultor aragonès li va construir una xemeneia de guix que actualment es troba al Museu Gargallo de Saragossa i que figura com la única que va construir l'escultor al llarg de la seva trajectòria professional. Amb això vinc a dir que l'àvia sempre estava disposada a ajudar els seus amics, i ells també estaven disposats a rebre'n ajuda. >

“Senzilles” i “aire popular”, han estat els segells de les seves cançons. M’equivocaria si l’hagués de definir com a una persona inquieta?

Inquieta, treballadora i amb preocupacions socials. L’àvia havia tocat fins i tot a presons amb la meua mare! No li feia por res, volia que les seves cançons arribessin arreu, i la seva il·lusió podia amb qualsevol frontera. Pensa que de ben petita va sentir-se de seguida identificada amb la música. És com si ho portés tot a dins seu, tot i que també és veritat que va treballar molt per poder-ne tenir coneixements. Amb això s’assemblava força al seu pare, Pere Freixas i Sabaté, qui també va ser un intel·lectual de l’època i va arribar a escriure un diccionari català-francès. *(Tots dos, tant ella com el seu pare, surten a l’Enciclopèdia Catalana).*

El seu pare deia: “Narcisa Freixas viurà sempre perquè viu en el cor de tot el poble, i les seves melodies les canten les mares als seus fillets, i l’enamorat a l’enamorada”.

I la veritat és que jo mai n’he cantat de melodies (*somriu*). A la meua àvia li agradaven molt els nens i les nenes i per això es va dedicar al món de la pedagogia. Si obres un cançoner seu, observaràs que moltes de les composicions eren dedicades a nens. També hi havia alguna dansa o sardana, però especialment eren músiques per a ser interpretades als infants. L’àvia era capaç de posar-se a la seva pell i elaborar melodies que es volien escoltar. És per això que cada peça és especial, emocionant i alegre.

Se sent identificada amb la forma de ser de la seva àvia?

No, perquè jo no tinc sentit musical. A més a més, la meua àvia va néixer el 1859, en una època molt diferent a la que estem vivint aquí. Jo crec que l’època en què va viure també la va condicionar en la forma de pensar i actuar. Eren temps en què el sentiment era la paraula, i la passió per Catalunya era el seny. Es feien més coses pels altres, i el món individualista just començava a inventar-se.

Jo en canvi, he viscut en condicions molt diferents. Des dels 14 anys ja vaig posar-me a treballar d’administradora perquè va

morir el meu pare i a casa faltaven diners. Vaig començar a una llibreria on em pagaven poc perquè el tracte era familiar, i al cap de 9 mesos ja vaig marxar cap a una altra empresa on m’hi vaig estar 37 anys fins jubilar-me i “viure la vida”. Ara vaig a la Universitat a escoltar conferències per la gent gran, al cinema amb les amigues, a l’Ateneu a llegir diaris...I a viure, que són 4 dies!

La seva àvia va plantejar-se mai deixar la música?

Només una vegada, quan se li va morir la primera filla acabada de néixer i va decidir apartar-se’n una mica. Pensa que com a mare, va ser un cop molt dur per ella, però anys més tard, al néixer el meu pare, l’àvia es va animar i va tancar aquell parèntesi tot continuant el fil d’aquella carrera musical.

Pintura a l’oli de Narcisa Freixas, alumne del mestre Modest Urgell.

I després va tenir una altra filla, però pel que sembla, també va morir acabada de néixer...

...i per això el meu pare va ser tan estimat per la meua àvia. La Narcisa era una dona entregadíssima al seu fill per tot el que havia perdut pel camí. Des d’aleshores va tenir claríssim que es dedicaria al món de l’ensenyament i a la cançó infantil. I és per això que abans insinuava que la infància va ser un factor clau en la seva vida.

...en la seva vida, en la dels nens de Catalunya i fins i tot en la dels de l’estat espanyol!

Exacte. Com t’he explicat abans, l’àvia s’estimava Catalunya i per això mai va abandonar-la. Sí que és veritat que va fer alguna escapada per Espanya, però van ser quatre de comptades. Si no recordo malament, l’any 1917, va ser convidada a Madrid per fer una conferència sobre cants musicals a les escoles, on el llavors Ministre d’Instrucció Pública, el senyor Borrell, se li va acostar per demanar-li que es quedés a Madrid durant 4 mesos per fer un curset. Des d’aleshores, no tinc constància que hagués fet gaires sortides més fora de Catalunya...

I mentrestant, el seu marit, el doctor Miquel Petit, s’ho mirava tot exercint de metge...

...de molt bon metge! Encara guardo una medalla que li van donar pels ajuts que va oferir en una epidèmia que hi va haver a Barcelona a principis de segle. L’avi i l’àvia eren dues persones que, tot i les diferències, van saber compaginar molt bé les seves vides amb la feina. Sí que és veritat que l’avi quedava més a l’ombra de tot plegat ja que era una mica tímid, però

n'estaven molt l'un de l'altre, i això va poder amb qualsevol cosa. Era més reservat, més aviat com el meu pare que per això no va dedicar-se al món de la música com la Narcisa. El meu pare va preferir heretar l'ofici del meu avi, el de metge. Va ser concretament, la desena generació de metges a la família.

temps". I per la meua part, m'encantaria poder reeditar les seves cançons i cançoners, però no sé com ni amb quins diners podria fer-ho. Farà uns 25 anys recordo que Caixa de Catalunya va fer un facsímil per donar a les escoles, però actualment ja no queda res. I és una llàstima.

La Ciseta era una dona amb més caràcter, no?

Amb molt de caràcter i personalitat (*riu*). Si se li posava una cosa al cap, no parava fins aconseguir-la. Durant una temporada per exemple, es va capficar en pintar! (*vegeu un quadre a la fotografia*) I com que tenia ganes de fer-ho tot, era una dona molt animada i coneixia l'Urgell, li va demanar quatre consells i va posar-se a pintar quadres.

Pel que veig en guarda algun...

Sí, però poca cosa més. Conservo aquest pis de Barcelona on el meu pare l'any 1945 hi tenia el despatx, i ara per ara s'ha convertit en casa meua. I pel que fa a la resta d'objectes, s'han anat perdent amb el temps: el piano de l'àvia (un Ortidi Cusó amb una maqueteria preciosa), la batuta de plata que li van regalar a Madrid el 1917, els cançoners que va reeditar el pare...

N'he pogut fullejar algun i resulten encisadors.

Ho sé, però avui en dia aquests llibres ja no interessen. Ningú sap qui és Narcisa Freixas perquè ja no es canten les seves cançons. Amb l'arribada de les dictadures, les escoles sembla que s'hagin oblidat de la Ciseta perquè ha quedat "fora de

Com és possible que el temps pugui esborrar les seves cançons de la memòria?

Perquè a ningú li ha interessat donar-li veu. Pensa que poder llegir un cançoner de la meua àvia és ser un privilegiat. Avui en dia ja no en queden de cançoners, fins i tot el que jo tenia el vaig donar a l'Ateneu de Barcelona, per si mai em passés alguna cosa.

El pare sempre havia volgut que aquest llibre estigués per tot el món, i és per això que fa temps em vaig encarregar d'enviar-ho al Japó, a Suïssa i a Amèrica del Sud. Ho vaig fer per si mai un català es perdés per aquelles terres, i decidís retrobar-se amb la Narcisa Freixas. Vaig buscar tots els consolats de Barcelona, que són gairebé 40, i els vaig fer arribar les còpies que em quedaven.

La seva àvia va morir el 1926 i es va enterrar a Barcelona, al cementiri vell de l'Avinguda Icària. No hagués tingut més sentit enterrar-la a Sabadell?

Potser sí. Però en aquell moment la família vivia a cavall de Barcelona i la Garriga, i has de pensar que l'avi també estava delicat: va morir 15 dies després que l'àvia. El meu pare va pensar que el millor que podia fer era esperar uns dies i >

Interiors
 MOBLES, DISSENY I DECORACIÓ
 C/ Sant Cugat, 11 · 08201 Sabadell
 T 93 725 01 79 · F 93 706 80 39
 www.interiorscasquet.com

ingrasa
 la impremta
 Tel.: 93 586 22 20

canyas
 ART & COMPLEMENTOS
 olis, pintura sobre seda, modernisme català,
 escultura i regals
 Creueta, 15 · 08202 Sabadell
 Tel 937 270 396 · 607 733 820

enterrar-los junts a Barcelona. I així va ser. Des d'aleshores les coses sé que van començar a canviar molt: el meu pare va fundar l'escola infantil "Narcisa Freixas" per nens amb paràlisi que va durar fins l'any 1958 quan el meu pare va morir, aquí a Barcelona es va inaugurar una Biblioteca que portava també el seu nom...I aleshores les transformacions socials, les noves aspiracions i el nou món "capficat", van anar ofegant el seu nom fins gairebé oblidar-lo.

Realment creu que s'ha oblidat?

Sí, l'àvia ja no es coneix arreu de Catalunya. L'única cosa que queda és gràcies als governs de l'època que mai es van posar amb el que ella feia, i potser per això a la Garriga, a Barcelona i a Sabadell, encara conserven els carrers i les places. Quan es va celebrar el 50è aniversari de la mort de l'àvia, recordo que em vaig desplaçar fins a l'Ajuntament de Sabadell, on un agent de policia, que si no recordo malament es deia Zapata, em va indicar amb qui havia de parlar per mirar d'organitzar un acte: que si el senyor Simó, que si la senyora Taulé, la Fundació Bosch i Cardellach... Era una persona ideal: tenia inquietuds, coneixia la història del seu poble... Però és clar, eren altres temps i avui en dia tots aquests temes ja no interessen a ningú.

El senyor Simó, per cert, la va citar un dia per escriure un llibre sobre alguns personatges importants per la ciutat de Sabadell, entre ells, Narcisa Freixas...

Però mai es va acabar d'editar. Recordo que em va entrevistar per treure algunes dades sobre l'àvia i em va explicar que tenia l'objectiu de fer una mena de diccionari de celebritats importants que havien nascut a Sabadell. El problema és que de cop i volta, el mateix periodista aficionat va tenir una embòlia i no va poder acabar tot aquell treball de camp que estava portant a terme. Des d'aleshores no n'he sabut res més de tot aquell diccionari de personatges, i potser estaria bé saber què se n'ha fet d'aquella documentació.

Com a única descendent, què n'espera d'aquest aniversari dels 150 anys de naixement?

M'ha fet molta il·lusió. I la veritat és que espero amb moltes ganes poder assistir al teatre de La Faràndula per l'onze de setembre d'aquest any. Com t'he dit al començament d'aquesta entrevista, el meu pare s'hi va deixar la pell perquè el

nom de l'àvia estigués escrit a moltes parets de molts pobles i ciutats. Per això vull que entenguis que a mi l'àvia me l'han fet estimar, i el record que jo en pugui tenir, l'associo amb el meu pare i a tot allò que ell va fer per la seva mare.

Sent pena d'acabar aquí la descendència de la seva àvia?

Sí (*sospira*). D'oportunitats n'hi ha hagut, però *el que m'agrada no em vol, i el que em vol no m'agrada*. A la meua època ja vaig tenir ocasions d'encaminar la meua vida cap a un determinat objectiu, però jo sóc molt independent. Mai he sigut d'anar amb amigues cap aquí i cap allà, sempre he estat jo que m'he interessat per allò que realment em venia de gust fer. I això potser m'ha portat a no acabar tenint una família, però el destí és el destí. I els meus hereus...vés a saber què fan o volen saber de la Narcisa Freixas.

També he de dir que tant a Sabadell, a la Garriga o a Barcelona, s'ha respectat sempre el seu nom, el problema és que s'ha oblidat què significa. Però jo crec que un dia es farà justícia, i el seu nom, tornarà a surar. I sinó mira't a tu i qüestiona't què fas aquí, preguntant per la Narcisa Freixas...

Interessar-me per allò que forma part de mi.

Doncs això és el que espero i desitjo que algun dia la gent de Sabadell i Catalunya torni a descobrir. És una llàstima que sense saber-ho obviem el passat més proper, el de l'últim segle, i el de tants canvis.

Moltes gràcies per haver-nos rebut a casa seva...

Gràcies a vosaltres.

Retrat de Narcisa Freixas pintat a l'oli. Autor desconegut.

En aquesta ciutat les certes es teixeixen unes sobre d'altres. Hi ha un munt de pedres que mai ens hem atrevit a aixecar: noms que han fet carrers i places, veus que s'han fet un fart de cridar, caps que han renunciat a girar-se i agulles que han perfilat un llarg però essencial passat. Sabadell ha descobert un munt d'històries tatxant-ne d'altres. I quan arriba l'hora de pensar en tot el que s'ha fet i deixat de fer, ens adonem que l'espelma que ens guiava no ens il·luminava pas el camí, sinó que simplement, ens engegava la mirada. Per això, sort en tenim de fundacions, entitats i persones que vetllen per honorar aquells que s'ho han merescut amb el pas del temps. La Fundació Ars, la Bosch i Cardellach, i tantes altres, són dignes de ser aplaudides a través de la Semblança que avui els he intentat explicar.